

ENRIC MOLES I ORMELLA

* 1883 - † 1953

El dia 30 de març de 1953 morí a Madrid, a l'edat de seixanta-nou anys, el professor Enric Moles, figura ben destacada en l'estudi de les Ciències químiques.

Aquest eminent professor barceloní va néixer a Gràcia el dia 26 de juliol de 1883. Després de cursar amb gran aprofitament els estudis universitaris, va buscar, per tots els mitjans, de perfeccionar la seva formació i dotes científics amb freqüents i llargues estades a l'estranger, entre les quals sobresortí la temporada que va treballar a Leipzig al costat de l'illustre professor W. Ostwald, gràcies a la pensió obtinguda de la Junta de Ampliación de Estudios de Madrid, que li permeté de guanyar, l'any 1910, el títol de doctor en Ciències Químiques de l'esmentada Universitat. Posteriorment va treballar a Ginebra amb el professor Ph. A. Guye, i l'any 1915 aconseguí el títol de doctor per aquella Universitat.

Barcelona no podia deixar de valorar aquest seu fill predilecte, i l'Ajuntament de la Ciutat va concedir-li l'any 1924 el Premi Pelford. De retorn definitivament al nostre país, li fou concedida l'any 1927 la càtedra de Química inorgànica de la Universitat de Madrid. L'any 1931 fou designat cap de la Secció de Química física de l'Institut Nacional de Física i Química. I l'any 1934 va ésser nomenat acadèmic numerari de l'actual Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales.

L'any 1939 es traslladà a París i continuà els seus treballs d'investigació en la Recherche Scientifique francesa. Aquests treballs foren en part continuats posteriorment a l'Institut Ibys, de Madrid. L'any 1950 donà una memorable conferència a París sobre *La méthode des densités limites pour la détermination des poids moléculaires et atomiques*, que pot considerar-se com un resum gairebé pòstum de la seva tasca personal i de la seva escola.

En intentar valorar la personalitat científica de Moles, cal, abans que tot, remarcar un fet que sembla gairebé paradoxal: era un gran químic inorgànic, especialitzat en les investigacions físiques i molt primordialment en la determinació de les masses atòmiques pel mètode de les densitats límit dels gasos. La seva formació científica i la seva clara intel·ligència li permeteren de reeixir en totes les modalitats a què pot aspirar el millor professor: l'ensenyament i formació de deixebles, la investigació, les publicacions i l'organització.

Els seus deixebles ocupen avui els llocs més destacats en l'ensenyament superior de la Química al nostre país i les seves lliçons de Química són recordades encara com a modèliques. Amb la seva escola va contribuir a fixar definitivament alguns pesos atòmics, com els del carboni, nitrogen i fluor, ja que els seus resultats foren acceptats per la Comissió Internacional.

Les investigacions de Moles en les mesures dels pesos atòmics el feren conèixer i venerar arreu del món i el feren objecte de distincions tan remarcables com el Premi Cannizzaro, de Roma, el de Van't Hoff, d'Amsterdam, i el de Solvay, de Brussel·les. Aquests estudis li valgueren molt especialment d'ésser nomenat Secretari de la Comissió de Pesos Atòmics de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada. També fou designat per aquest motiu

membre de les Acadèmies de Buenos Aires, Rosario, Montevideo, Praga, Varsòvia i Lisboa.

Cal remarcar que l'interès teòric del pes atòmic era molt més gran en l'època que Moles va iniciar els seus treballs que actualment, ja que aleshores es desconeixia encara que el pes atòmic que utilitzen els químics depèn de les proporcions en què es troben els diferents isòtops de cada element. Aquesta nova concepció ha desviat tot l'interès que tenia abans el pes atòmic, que podríem dir-ne químic, cap a l'anomenada massa isotòpica que, com és sabut, s'acosta sempre a la unitat i es determina per mitjans físics diferents dels emprats per Moles i la seva escola.

No vol pas dir això que la tasca de Moles fos estèril ni molt menys, puix tant els seus treballs com les seves tècniques per a la determinació de densitat de gasos, de coeficients de compressibilitat, de volumetries rigoroses, d'eliminació d'impureses en els gasos, de dessecació, d'absorció, etc., continuen tenint gran actualitat i utilitat.

Aquestes investigacions i el profund coneixement que tenia de la Química li permeteren de publicar nombrosos llibres i treballs, aquests darrers principalment en els «Anales de la Sociedad Española de Física y Química» i en moltes revistes d'Europa i d'Amèrica. Cal també destacar l'atenció que va dedicar a la història de la Química, principalment dels segles XVIII i XIX, que li permeté de publicar notables estudis sobre Orfila i sobre l'estada de Stahl al nostre país.

El seu esperit organitzador li permeté de col·laborar en l'avenç de l'estudi de les ciències químiques. Impulsà extraordinàriament la marxa de la Sociedad Española de Física y Química i organitzà amb gran èxit des del seu lloc de Secretari General, el IX Congrés Internacional de Química, celebrat a Madrid l'any 1984.

Que en pau reposi aquest ciutadà exemplar que va consagrar la seva vida al triomf de la ciència a casa nostra!

ANTONI ESTEVE I SUBIRANA